

PHÁT HUY GIÁ TRỊ VĂN HÓA, LỊCH SỬ ĐỊA PHƯƠNG TRONG GIÁO DỤC

Trần Thị Kim Hồng

“*Hòa nhập không hòa tan*” là một quan điểm lớn lao và vô cùng quan trọng trong công tác lãnh đạo và quản lí của Đảng và Nhà nước ta về mọi mặt. Việc giữ gìn và phát huy giá trị di sản văn hóa của dân tộc là một trong những vấn đề sống còn của mỗi quốc gia, mỗi dân tộc. Bản sắc văn hóa dân tộc, giá trị truyền thống của các dân tộc là những vấn đề cốt lõi nhất, nền tảng nhất để làm nên nét riêng của mỗi dân tộc, tạo nên sự khác biệt giữa các dân tộc. Trong nhiều năm qua, Đảng, nhà nước và nhân dân Việt Nam hết sức quan tâm đến việc giữ gìn và phát huy bản sắc văn hóa dân tộc, coi đó như là nguồn lực bên trong thúc đẩy tăng trưởng kinh tế và tiến bộ xã hội. Chủ trương chính sách văn hóa của Trung ương Đảng và Chính phủ đều nhấn mạnh đến việc xây dựng nền văn hóa tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc, khẳng định vai trò của văn hóa trong tiến trình lịch sử dân tộc và tương lai đất nước. Ngày 24 tháng 2 năm 2005, Chính phủ đã ban hành Quyết định số 36/2005/QĐ-TTg về việc hàng năm lấy ngày 23 tháng 11 là “Ngày Di sản Văn hóa Việt Nam”, nhằm phát huy truyền thống và ý thức trách nhiệm của người dân trong việc bảo vệ và phát huy giá trị di sản văn hóa Việt Nam, động viên các tầng lớp xã hội tham gia tích cực vào sự nghiệp bảo vệ và phát huy giá trị di sản văn hóa dân tộc. Việc bảo tồn và phát huy giá trị di sản văn hóa là một nhiệm vụ quan trọng, đồng thời là nguồn tài nguyên văn hóa có tác dụng thúc đẩy đầu tư và sáng tạo. Ở đó, giáo dục di sản văn hóa trong nhà trường là thành tố quan trọng góp phần bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa dân tộc. Di sản văn hóa là tài sản quý giá của cha ông ta để lại cho con cháu, đó là những sản phẩm vật chất, tinh thần, có giá trị lịch sử, văn hóa, khoa học, được lưu truyền từ thế hệ này qua thế hệ khác. Kho tàng các giá trị văn hóa vật thể và phi vật thể mà các thế hệ cha ông để lại cho con cháu được kết tinh trong các biểu tượng hết sức độc đáo, các giá trị đó chỉ có thể phát huy giá trị đối với hiện tại khi được giải mã và được hiểu một cách rõ ràng và đầy đủ.

Để tăng cường công tác giáo dục truyền thống lịch sử và văn hóa, Sở Giáo dục và Đào tạo đã chỉ đạo các nhà trường đẩy mạnh tuyên truyền để cán bộ quản lí, giáo viên, học sinh và toàn xã hội hiểu rõ ý nghĩa, tầm quan trọng của việc bảo tồn, phát huy giá trị di sản văn hóa của địa phương; xây dựng kế hoạch giáo dục di sản văn hóa và tổ chức các hoạt động giáo dục với di sản văn hóa. Việc sử dụng di sản văn hóa trong tổ chức dạy học ở trường phổ thông trên địa bàn tỉnh đã được thực hiện bài bản, từng bước nâng cao chất lượng.

Thực hiện tinh thần của Chương trình GDPT 2018, các môn học trong đó có nội dung GDĐP tiếp tục phát huy tính thực tiễn và sáng tạo trong dạy và học nhằm đảm bảo được các mục tiêu và yêu cầu của môn học thông qua các hình thức tổ chức phong phú, như: lồng ghép, tích hợp nội dung dạy học di sản văn hóa vào các môn học, hoạt động giáo dục; tổ chức hoạt động ngoại khóa, chương trình ngoài giờ lên lớp, các tiết chào cờ, sinh hoạt nội trú hàng tháng/hàng tuần... để học sinh tham quan, tìm hiểu học tập và trải nghiệm, tọa đàm về giá trị các di sản văn hóa tại địa phương; thành lập các câu lạc bộ để tuyên truyền, lưu giữ và bảo tồn các giá trị lịch sử và văn hóa của các di sản văn hóa, đặc biệt là các di sản văn hóa phi vật thể. Hơn thế, di sản văn hóa địa phương còn được tìm hiểu và trở thành đề tài trong các cuộc thi nghiên cứu KHKT trong năm học 2024-2025, như đề tài: *Học sinh trường THPT DTNT Huỳnh Cương với điệu múa dân gian Khmer*, vận dụng kiến thức liên môn để giải quyết tình huống thực tiễn, dạy và học tích hợp, tham gia thi khoa học kỹ thuật. Qua những hoạt động này, học sinh được bồi đắp tình yêu, niềm tự hào với truyền thống văn hóa, lịch sử và tinh thần trách nhiệm trong việc giữ gìn và phát huy những di sản văn hóa của quê hương.

Trong năm học 2024- 2025, thực hiện sự chỉ đạo của các cấp lãnh đạo qua các văn bản hướng dẫn cũng như tinh thần của các đợt tập huấn nên công tác dạy học tài liệu GDĐP tiếp tục được nhà trường triển khai có nền nếp và hiệu quả. Kế hoạch tổ chức giảng dạy tài liệu GDĐP được nhà trường xây dựng từ đầu mỗi năm học (riêng GDĐP lớp 12 năm học này được triển khai từ giữa học kì 1), có xác định rõ mục tiêu đối với từng môn học, từng khối lớp nhà trường hướng tới việc cung cấp các kiến thức nền về văn hóa, lịch sử, địa lý, phong tục, tập quán của đất và người Sóc Trăng để qua đó bồi đắp cho các em niềm tự hào quê hương, nâng cao ý thức học tập, rèn luyện tốt. Mặc dù các nội dung của tài liệu GDĐP và dung lượng các tiết học các chủ đề của tài liệu liên quan tới các môn học cấp THPT không nhiều (35 tiết/năm), nhưng giáo viên đều tự cân đối để tích hợp, giới thiệu các nội dung giúp học sinh không chỉ được cung cấp thêm các tư liệu lịch sử ngoài sách giáo khoa, mà còn tăng cường khả năng tự vận dụng, liên hệ thực tế khi gặp những câu hỏi, đề thi, kiểm tra có phần kiến thức phân hóa.

Được biết, căn cứ vào đặc điểm của từng môn học được quy định lồng ghép nội dung GDĐP, giáo viên của nhà trường đã thể hiện tốt tính chủ động trong việc sưu tầm tư liệu, nghiên cứu và tổ chức sinh động các hoạt động giáo dục và sáng tạo trong lồng ghép các nội dung môn học chính khóa với các kỹ thuật dạy học tích cực. Trong đó, ngoài những hoạt động ngoại khóa, học sinh còn được tiếp cận có chủ đích, tạo hiệu ứng giáo dục cao các nội dung GDĐP qua việc được tham gia nhiều hoạt động nội khóa như: đóng kịch, sân khấu hóa, các trò chơi... Với mục

tiêu đổi mới giáo dục hiện nay, đây chính là một trong những phương pháp giáo dục tích cực giúp hình thành và phát triển tư duy, năng lực thực hành cho học sinh.

Để thực hiện mục tiêu giáo dục ý thức bảo tồn di sản văn hóa, lịch sử địa phương cho các em HS trong dạy học , GV có thể tích hợp giảng dạy theo các nội dung sau:

- Giáo viên cần giáo dục cho học sinh hiểu về các di sản văn hóa, các giá trị lịch sử của địa phương mình. Những di sản này thể hiện đặc trưng văn hóa, tôn giáo, lịch sử, kinh tế, xã hội của dân tộc.

- Giáo viên cần giảng dạy về lịch sử hình thành và phát triển của di sản văn hóa dân tộc từ cội nguồn đến ngày nay như: nghệ thuật dân gian, truyền thống lễ hội, tín ngưỡng, phong tục tập quán... Học sinh có kiến thức đầy đủ về di sản văn hóa dân tộc sẽ hiểu rõ hơn về sự phát triển và sự phong phú của di sản văn hóa dân tộc Việt Nam, từ đó học sinh cảm nhận rõ hơn về giá trị của di sản văn hóa dân tộc.

- Giáo viên xây dựng kế hoạch bài dạy ở một số môn có lồng ghép nội dung giáo dục ý thức bảo tồn các giá trị văn hóa, lịch sử địa phương vào thực tế giảng dạy.

- Giáo viên giáo dục cho học sinh các chính sách và cách thức bảo tồn di sản văn hóa, các giá trị lịch sử của địa phương nói riêng và của dân tộc nói chung. Ví dụ như việc bảo tồn và phát triển lễ hội dân gian của 3 dân tộc Kinh, Khmer, Hoa hay ý nghĩa của các di tích lịch sử/địa chỉ đỏ ở địa phương,... những kiến thức cụ thể này giúp học sinh sẽ nhận ra tầm quan trọng của việc bảo vệ và phát huy di sản văn hóa, lịch sử dân tộc và hình dung rõ hơn về những công việc cụ thể được thực hiện để bảo tồn và phát triển chúng.

- Giáo viên nên khuyến khích học sinh đưa ra ý kiến của mình về các giải pháp để bảo tồn và phát huy giá trị của di sản văn hóa, lịch sử dân tộc thông qua từng chủ đề của nội dung GDĐP.

Có thể thấy, tài liệu GDĐP là nguồn cung cấp chất liệu để xây dựng nội dung dạy học tại một số môn học trong nhà trường giúp quá trình học tập trở nên hấp dẫn, hứng thú hơn với người học, đồng thời là sợi dây gắn kết trách nhiệm, tình cảm của nhà trường, gia đình và xã hội. Sự phong phú, đa dạng của các hình thức tổ chức dạy học theo nội dung của tài liệu GDĐP góp phần đổi mới phương pháp dạy học theo hướng phát triển năng lực học sinh. Giáo viên được tiếp cận và có điều kiện thuận lợi hơn để sử dụng các phương pháp dạy học tích cực. Để phát huy giá trị của tài liệu GDĐP trong việc nâng cao chất lượng giáo dục, ngành giáo dục xác định tăng cường tuyên truyền nâng cao nhận thức của cán bộ quản lý giáo dục, giáo viên, học sinh và cộng đồng về vai trò, ý nghĩa sử dụng các

nội dung của tài liệu trong dạy học ở trường phổ thông; tiếp tục chỉ đạo, hướng dẫn chuyên môn để tạo điều kiện thuận lợi cho giáo viên vận dụng một cách sáng tạo việc sử dụng tài liệu trong dạy học. Tăng cường bổ sung các tài liệu, các băng đĩa, các tiết dạy minh họa hoặc tổ chức các buổi sinh hoạt chuyên đề để giáo viên, học sinh tham khảo; thường xuyên tổ chức tập huấn chuyên môn về phương pháp, hình thức sử dụng, khai thác tài liệu trong dạy học.